ਚੰਦਰਭਾਨ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਲ੍ਰਸ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ

ਸਰਸਵਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ

(2022 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 6857)

ਸਤੰਬਰ 22, 2022

ਇੰਦਿਰਾ ਬੈਨਰਜੀ ਅਤੇ ਜੇ. ਕੇ. ਮਹੇਸ਼ਵਰੀ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ.

ਸਿਵਿਲ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਸੰਹਿਤਾ, 1908. ਐਸ.100 – ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ – ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਮਾਮੇ ਦੁਆਰਾ ਲਗਭਗ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਰੀਤਾਂ ਅਤੇ ਰਵਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਗੋਦ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ – ਆਪਣੇ ਗੋਦ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇੱਕ ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਸਥਾਨਾਂਤਰਿਤ ਕੀਤਾ, ਜਿੱਥੋਂ ਉਸ ਨੇ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ – 1979 ਵਿੱਚ, ਉਸਦੀ ਗੋਦ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਮਾਂ ਨੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਉਸਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕੀਤੀਆਂ – ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕੀ ਹੱਕ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਅਤੇ ਸਦਾ ਲਈ ਰੋਕ ਲਈ ਨਿਯਮਿਤ ਸਿਵਿਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ – ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਤੇ ਪੰਜ ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੋਦ ਲੈਣ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਉੱਤੇ ਆਪਣੇ ਕਬਜੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਕੀਤੀ – ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਰੱਦ ਕੀਤਾ – ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪਸੰਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨਿਯਮਿਤ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਗੋਦ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਵਾਰਸਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ – ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕੁਝ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ – ਅਪੀਲ ਉੱਤੇ, ਫੈਸਲਾ: ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਛੱਡੋ ਕਿਸੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ – ਤੱਥਾਂ ਉੱਤੇ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ – ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੋਚ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਖਾਮੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ – ਅਪੀਲ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ – ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਵਾਲਾਂ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਟੈਸਟਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਵਾਲ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਹਨ – ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ – ਅਰਥ ਅਤੇ ਦਾਇਰਾ – ਫੈਸਲਾ – ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਨੂੰ 'ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ' ਹੋਣ ਲਈ, ਇਹ ਵਿਵਾਦਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਮਿਸਾਲ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤੈਅ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਉੱਤੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਉੱਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਅਸਰ ਪੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ – ਇਹ ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਮੁੱਖ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਹਰ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਨਸਾਫ ਕਰਨ ਦੀ ਅਨਿਵਾਰਿਯ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲਿਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਤੀਬਰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਸਮਝਦਾਰੀ ਭਰਪੂਰ ਸੰਤੁਲਨ।

ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ

ਫੈਸਲਾ: 1. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੀ ਛੱਡੋ। ਇਹ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ ਕਿ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਸੰਹਿਤਾ, 1908 (ਸੀ.ਪੀ.ਸੀ.) ਦੀ ਧਾਰਾ 100 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਹੀ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

2. ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹੀ ਟੈਸਟ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਹੈ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਉਭਾਰਿਆ ਗਿਆ ਕਾਨੂੰਨ ਕਾਫੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਦਾ ਹੋਵੇ ਆਮ ਜਨਤਕ ਮਹੱਤਤਾ ਜਾਂ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਿੱਧੇ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਇੱਕ ਹੈ ਇਸ ਅਰਥ ਵਿਚ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਖਰਕਾਰ ਇਸ ਨਾਲ ਸੁਲਝਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਦਾਲਤ. ਜੇਕਰ ਸਵਾਲ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਸਰਵਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਜਨਰਲ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਿਧਾਂਤ ਵਧੀਆ ਹਨ ਸੈਟਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਹੈ ਜਾਂ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸਵਾਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੇਤੁਕਾ ਹੈ, ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਬਣੋ। [ਪੈਰਾ 31]

3. 'ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ' ਹੋਣ ਲਈ, ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਬਹਿਸਯੋਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਬੰਧਨ ਵਾਲੀ ਉਦਾਹਰਨ ਦੁਆਰਾ ਸੈਟਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਕੇਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਹਨ ਚਿੰਤਤ ਹਨ। ਇੱਕ ਬਿਲਕੁਲ ਨਵਾਂ ਬਿੰਦੂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਤੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ, ਇਸ ਲਈ, 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਭਾਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਤੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਸਰਵਉੱਚ ਸਮੁੱਚੀ ਵਿਚਾਰ ਇੱਕ ਨਿਰਣਾਇਕ ਹੜਤਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਨਿਆਂ ਕਰਨ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਪੜਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿੱਚ ਲੰਬਾਈ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਕ ਲੋੜ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਚੀ ਦਾ ਜੀਵਨ।[ਪੈਰਾ 32]

4. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਅਪੀਲ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸਟੈਚਯੂਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਟੈਚਯੂਟ ਇੱਕ ਸੀਮਿਤ ਅਪੀਲ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕੇਵਲ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਸੀਮਿਤ ਹੈ ਜੋ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਹੁੰਚੇ ਗਏ ਤੱਥਾਕਥਿਤ ਨਿਰਣਿਆਂ 'ਤੇ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਬੈਠਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਵਾਲ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਟੈਸਟਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਵਾਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਵਾਲ ਹਨ। ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਦੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੀ ਛੱਡੋ।

ਸਰ ਚੁਨੀਲਾਲ ਵੀ. ਮਹਿਤਾ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰ ਬਨਾਮ ਸੈਂਚੁਰੀ ਸਪਿੰਨਿੰਗ ਅਤੇ ਮੈਨੂਫੈਕਚਰਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਿਟੇਡ. ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1962 ਐਸ.ਸੀ. 1314 : [1962] ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 549; ਹੀਰੋ ਵਿਨੋਥ ਬਨਾਮ ਸੇਸ਼ੰਮਲ (2006) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 545 : [2006] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 79 ਅਤੇ ਸੰਤੋਸ਼ ਹਜ਼ਾਰੀ ਬਨਾਮ ਪੁਰੁਸ਼ੋਤਮ ਤਿਵਾਰੀ (2001) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 179 : [2001] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 948 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਐਚ.ਪੀ. ਪਿਆਰੇਜਨ ਬਨਾਮ ਦਾਸੱਪਾ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਐਲ.ਆਰਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਹੋਰ (2006) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 496 : [2006] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 120; ਰਾਮ ਪ੍ਰਸਾਦ ਰਾਜਕ ਬਨਾਮ ਨੰਦ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਬ੍ਰਦਰਜ਼ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ (1998) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 748 : [1998] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 12, ਕਿਸ਼ਿਸ਼ ਚੰਦਰ ਪੁਰਕੈਤ ਬਨਾਮ ਸਨਾਥ ਕੁਮਾਰ ਪੁਰਕੈਤ ਅਤੇ ਹੋਰ (1997) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 438 : [1998] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1, ਰਿੰਮਲਾਪੁੜੀ ਸੁੱਬਾ ਰਾਓ ਬਨਾਮ ਨੂਨੀ ਵੀਰਾਜੂ ਅਤੇ ਓਰਸ. ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1951 ਮੈਡ 969 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[2006] 2 ਐਸਸੀਆਰ 120 ਪੈਰਾ 23 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[1998] 1 ਸਪਲ. ਐਸ.ਸੀ. ਆਰ. 12 ਨੇ ਪੈਰਾ 24 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ

[1998] 1 ਸਪਲ. ਐਸ.ਸੀ. ਆਰ. 1 ਨੇ ਪੈਰਾ 25 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ

[1962] ਸਪਲਾਈ. ਐਸ.ਸੀ. ਆਰ. 549 ਪੈਰਾ 27 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[2006] 2 ਸਪਲ. ਐਸ.ਸੀ. ਆਰ. 79 ਪੈਰਾ 29 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[2001] 1 ਐਸ.ਸੀ. ਆਰ. 948 ਪੈਰਾ 32 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 6857 2022 ਦੇ.

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 11.01.2016 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬੰਬਈ ਵਿਖੇ ਨਿਆਂਇਕ, ਔਰੰਗਾਬਾਦ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਨੰ. 1995 ਦਾ 45

ਸੰਦੀਪ ਸੁਧਾਕਰ ਦੇਸ਼ਮੁਖ, ਨਰ ਹਰੀ ਸਿੰਘ, ਐਡਵੋਕੇਟ. ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ।

ਉਦੈ ਬੀ. ਦੂਬੇ, ਕੌਸਤੁਭ ਦੂਬੇ, ਐਡਵ. ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇੰਦਿਰਾ ਬੈਨਰਜੀ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਵੱਲੋਂ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ।

ਇੰਦਿਰਾ ਬੈਨਰਜੀ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ।

1. ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

2. ਇਹ ਅਪੀਲ ਮੂਲ ਮੁਦਾਈ, ਚੰਦਰਭਾਨ, (ਜੋ ਕਿ ਮਰਹੂਮ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ), ਬੰਬਈ ਦੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਔਰੰਗਾਬਾਦ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ 11 ਜਨਵਰੀ 2016 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਤਿਮ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਖਿਲਾਫ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਮੁਦਾਈਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 45 ਦੀ 1995 ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ, ਬੀਡ ਵਿੱਚ ਅਤਿਰਿਕਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ 10 ਨਵੰਬਰ 1994 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਉਲਟ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਮੂਲ ਮੁਦਾਈ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰੈਗੂਲਰ ਸਿਵਿਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨੰਬਰ 198 ਦੀ 1979 ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਮਾਲਕੀ ਹੱਕ ਦੇ ਐਲਾਨ ਅਤੇ ਸਦਾ ਲਈ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਰਾਹਤ ਮੰਗੀ ਗਈ ਸੀ।

3. ਮੂਲ ਮੁਦਾਈ, ਚੰਦਰਭਾਨ ਦੇ ਦਾਦਾ, ਸੰਭਾਜੀ ਦੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰ ਸਨ, ਬਲੀਰਾਮ ਅਤੇ ਰਾਮਭਾਊ। ਬਲੀਰਾਮ, ਸੰਭਾਜੀ ਦੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵੱਡਾ ਸੀ। ਮੂਲ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਯਮਨੂਬਾਈ, ਬਲੀਰਾਮ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸੀ।

4. ਬਲੀਰਾਮ ਅਤੇ ਯਮਨੂਬਾਈ (ਮੂਲ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1) ਦੇ ਕੋਈ ਬੱਚੇ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਪਰ ਰਾਮਭਾਊ, ਬਲੀਰਾਮ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਨੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰ ਸਨ, ਦਿਗੰਬਰ ਅਤੇ ਚੰਦਰਭਾਨ (ਮੂਲ ਮੁਦਾਈ)।

5. ਚੂੰਕਿ ਬਲੀਰਾਮ ਅਤੇ ਯਮਨੂਬਾਈ ਦੇ ਕੋਈ ਬੱਚੇ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਬਲੀਰਾਮ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਤੀਜੇ, ਚੰਦਰਭਾਨ (ਮੂਲ ਮੁਦਾਈ) ਨੂੰ ਗੋਦ ਲੈਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਚੰਦਰਭਾਨ (ਮੂਲ ਮੁਦਾਈ) ਬਲੀਰਾਮ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਰਾਮਭਾਊ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ। ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਲੀਰਾਮ ਅਤੇ ਰਾਮਭਾਊ ਨੇ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਈ ਸੀ ਕਿ ਬਲੀਰਾਮ ਰਾਮਭਾਊ ਦੇ ਪੁੱਤਰ, ਚੰਦਰਭਾਨ (ਮੂਲ ਮੁਦਾਈ) ਨੂੰ ਗੋਦ ਲਵੇਗਾ।

6. ਦਾਵੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੂਲ ਮੁਦਾਈ, ਚੰਦਰਭਾਨ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਚਾਚਾ ਬਲੀਰਾਮ ਨੇ, ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਰੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਰਸਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ, ਪੜੋਸੀਆਂ ਅਤੇ ਦੋਸਤਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਮਾਰੋਹ ਦੌਰਾਨ ਗੋਦ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੂਲ ਮੁਦਾਈ ਚੰਦਰਭਾਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ਲਗਭਗ 14 ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਭਰਾ ਬਲੀਰਾਮ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਗੋਦ ਲਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਉਸਦੇ ਗੋਦ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਪਿਤਾ ਬਣ ਗਏ।

7. ਬਲੀਰਾਮ ਦਾ ਇੰਤਕਾਲ 1951 ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਅਸਲ ਮੁਦਾਈ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਗੋਦ ਲਿਆ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਗੋਦ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਪਿਤਾ ਬਲੀਰਾਮ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸਲ ਮੁਦਾਈ ਚੰਦਰਭਾਨ ਨੇਡੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੋਂ ਉਸ ਨੇ ਬਲੀਰਾਮ ਦੁਆਰਾ ਛੱਡੀ ਗਈ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ। ਅਸਲ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 ਚੰਪਾਬਾਈ ਅਸਲ ਮੁਦਾਈ, ਚੰਦਰਭਾਨ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਤਨੀ ਹੈ। 1979 ਵਿੱਚ, ਅਸਲ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1, ਯਮੁਨਾਬਾਈ, ਬਲੀਰਾਮ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ

'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਅਸਲ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 ਚੰਪਾਬਾਈ, ਅਸਲ ਮੁਦਾਈ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਗਿਫਟ ਕੀਤਾ।

8. 8ਵੇਂ ਮਈ 1979 ਨੂੰ, ਅਸਲ ਮੁਦਾਈ ਨੇ ਬੀਡ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ ਸਿਵਲ ਜੱਜ, ਸੀਨੀਅਰ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਰੈਗੂਲਰ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨੰਬਰ 198 ਦੇ 1979 ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਯਮੁਨਾਬਾਈ, ਬਲੀਰਾਮ ਦੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਅਸਲ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 ਚੰਪਾਬਾਈ, ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਪਤਨੀ ਖਿਲਾਫ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕੀ ਹੱਕ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ, ਸਦਾ ਲਈ ਰੋਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਰਾਹਤਾਂ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ। ਅਸਲ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅਸਲ ਮੁਦਾਈ ਨੂੰ ਬਲੀਰਾਮ ਨੇ ਗੋਦ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸੀ।

9. ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 1 ਤੋਂ 4 ਤੱਕ, ਜੋ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 3 ਤੋਂ 6 ਹਨ, ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 ਦੇ ਮੌਕੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

10. ਅਸਲ ਮੁਦਾਈ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੰਜ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭੂ ਯੋਗਾਨੀਜੀ ਸਵਾਮੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੋਦ ਲੈਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ, ਨੂੰ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਬਲੀਰਾਮ ਨੇ ਗੋਦ ਲਿਆ ਸੀ। ਅਸਲ ਮੁਦਾਈ ਨੇ ਸ਼ਾਹੂਰਾਓ ਤੁਲਸੀਰਾਮ ਧਾਸ ਨੂੰ ਵੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜਵਾਬੀਆਂ ਨੇ ਅਸਲ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2, ਚੰਪਾਬਾਈ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਅਸਲ ਮੁਦਾਈ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਵੈਧ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਲੀਰਾਮ ਨੇ ਗੋਦ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸੀ।

11. ਸਿਵਲ ਜੱਜ, ਜੂਨੀਅਰ ਡਿਵੀਜ਼ਨ, ਬੀਡ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਜੋ ਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਹੈ, ਨੇ ਰੈਗੂਲਰ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨੰਬਰ 198 ਦੇ 1979 ਨੂੰ, ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਮਿਤੀ 31ਸਤੰਬਰ 1984 ਨਾਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

12. 5ਵੇਂ ਨਵੰਬਰ 1984 ਨੂੰ, ਅਸਲ ਮੁਦਾਈ ਨੇ ਬੀਡ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਰੈਗੂਲਰ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 64 ਦੇ 1984 ਦੀ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਮਿਤੀ 10ਵੇਂ ਨਵੰਬਰ 1984 ਨਾਲ, ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰੈਗੂਲਰ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 64 ਦੇ 1984 ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਮਿਤੀ 31ਸਤੰਬਰ 1984 ਨੂੰ ਰੈਗੂਲਰ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨੰਬਰ 198 ਦੇ 1979 ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

.

. 13. ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਨਿਸਕਰਸ਼ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਅਸਲ ਮੁਦਾਈ ਨੂੰ ਬਲੀਰਾਮ ਦੁਆਰਾ ਗੋਦ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਬਲੀਰਾਮ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਬਣਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ।

. 14. ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਖਰੀਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੂਲ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 3 ਤੋਂ 6, ਜੋ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1

ਤੋਂ 4 ਸਨ, ਨੇ ਬੰਬਈ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ (ਔਰੰਗਾਬਾਦ ਬੈਂਚ) ਵਿੱਚ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 45 ਦੀ 1995 ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ। ਮੂਲ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ ਮੂਲ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ।

15. ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ 11ਵੇਂ ਜਨਵਰੀ 2016 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

. 16. ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ।

(i) ਕੀ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਬਲੀਰਾਮ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡੇ ਗਏ ਤਿੰਨ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜਮੀਨਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਰਵੇ ਨੰਬਰ 86/1, 100/3 ਅਤੇ 109/2 ਦੀਆਂ ਵਿਕਰੀ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਲੈਣ-ਦੇਣਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਮੁਦਾਈ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ?

. (ii) ਕੀ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਬਲੀਰਾਮ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਰਾਜਸਵ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਬਲੀਰਾਮ ਦੇ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁਦਾਈ ਦਾ ਨਾਮ ਬਲੀਰਾਮ ਦੇ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ?

. (iii) ਕੀ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਹਿਕਾਰੀ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਸੋਸਾਇਟੀ ਬਲੀਰਾਮ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡੀਆਂ ਜਮੀਨਾਂ 'ਤੇ ਮੁਦਾਈ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜਸਵ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਮੁਦਾਈ ਨੂੰ ਮਾਲਕ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਵੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਕਰਜ਼ਾ ਉਤਾਰਿਆ ਸੀ?

. (iv) ਕੀ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁਦਾਈ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਬਲੀਰਾਮ ਦਾ ਨਾਮ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਵਜੋਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੁਦਰਤੀ ਪਿਤਾ ਰਾਮੂ ਦਾ ਨਾਮ ਵਰਤਦਾ ਰਿਹਾ?

. (v) ਗੋਦ ਲੈਣ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਲੀਲਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਅਤੇ ਗੋਦ ਲੈਣ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਅਸੰਗਤੀਆਂ ਕਾਰਨ ਕੀ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਭਾਰ ਨਾ ਦੇਣਾ?

17. ਅਸੀਂ ਪਾਇਆ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰੋ।

18. ਸਵੀਕਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਅਸਲ ਦਾਵੇਦਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੰਜ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਅਸਲ ਦਾਵੇਦਾਰ ਨੇ ਗੋਦ ਲੈਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤੇ। ਦੂਜੇ ਗਵਾਹ ਤ੍ਰਿਵੇਣੀਬਾਈ, ਦਿਗੰਬਰ ਦੀ ਪਤਨੀ, ਅਸਲ ਦਾਵੇਦਾਰ ਚੰਦਰਭਾਨ ਦੇ ਭਰਾ, ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਮਭਾਊ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਗੋਦ ਲੈਣ ਦੀ ਰਸਮ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸਲ ਦਾਵੇਦਾਰ ਚੰਦਰਭਾਨ ਨੇ ਬਲੀਰਾਮ ਦੇ ਗੋਦ ਲਏ ਪੁੱਤਰ ਵਜੋਂ ਉਸ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸੰਸਕਾਰ ਕੀਤੇ। ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਗਏ ਸਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਦਾਵੇਦਾਰ ਚੰਦਰਭਾਨ ਨੂੰ ਬਲੀਰਾਮ ਨੂੰ ਗੋਦ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਅਤੇ ਅਸੰਗਤੀਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਾਵੇਦਾਰ ਦੇ ਤਰਕ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

19. ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਪਾਇਆ ਕਿ ਗੋਦ ਲੈਣ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਜਰੂਰੀ ਪਹਿਲੂਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੋਦ ਵਿੱਚ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਗੋਦ ਵਿੱਚ ਲੈਣਾ, ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ।

20. ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ-ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਕੁਝ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਅਤੇ ਅਸੰਗਤੀਆਂ ਕੁਦਰਤੀ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਗੋਦ ਲੈਣ 1950 ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਬੂਤ 1984 ਵਿੱਚ, ਲਗਭਗ 34 ਸਾਲ ਬਾਅਦ, ਲਏ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ, ਕੁਝ ਅਸੰਗਤੀਆਂ ਸਿਰਫ ਕੁਦਰਤੀ ਸਨ।

21. ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਿ ਅਸਲ ਦਾਵੇਦਾਰ, ਚੰਦਰਭਾਨ ਬਲੀਰਾਮ ਦਾ ਗੋਦ ਲਿਆ ਪੁੱਤਰ ਸੀ, ਇਸ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ:

(i) ਤ੍ਰਿਵੇਣੀਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਿਊ-2) ਦੇ ਸਬੂਤ, ਦਿਗੰਬਰ ਦੀ ਪਤਨੀ, ਅਸਲ ਦਾਵੇਦਾਰ, ਚੰਦਰਭਾਨ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਦੀ ਪਤਨੀ;

(ii) ਪੁਜਾਰੀ, ਪ੍ਰਭੂ ਯੋਗੀਰਾਜ ਸਵਾਮੀ ਦੇ ਸਬੂਤ, ਜਿਸ ਨੇ ਗੋਦ ਲੈਣ ਦੀ ਰਸਮ ਨੂੰ ਸੰਚਾਲਿਤ ਕੀਤਾ। (ਪੀਡਬਲਿਊ-6)

(iii) ਇਹ ਸਵੀਕਾਰਨਾ ਕਿ ਪੀਡਬਲਿਊ-6 ਪਰਿਵਾਰਕ ਪੁਜਾਰੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਉਹ ਰਸਮਾਂ ਅਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਾਰਟੀਆਂ ਸਬੰਧਤ ਸਮੁਦਾਇਕ ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਸੀ।

(iv) ਸਬੂਤ ਕਿ ਅਸਲ ਦਾਵੇਦਾਰ, ਚੰਦਰਭਾਨ ਬਲੀਰਾਮ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ।

(v) ਅਸਲ ਦਾਵੇਦਾਰ ਚੰਦਰਭਾਨ ਦਾ ਨਾਮ ਚੰਦਰਭਾਨ ਬਲੀਰਾਮ ਵਜੋਂ 1960-61 ਦੇ ਰਜਿਸਟਰਾਂ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ।

(vi) ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਚੰਪਾਬਾਈ, ਅਸਲ ਮੁਦਾਈ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਤਨੀ ਅਸਲ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1, ਯਮੁਨਾਬਾਈ ਨਾਲ ਰਹਿ ਰਹੀ ਸੀ।

(vii) ਰਾਮਭਾਊ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਸਿਰਫ ਦਿਗੰਬਰ ਨੂੰ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ - ਅਸਲ ਮੁਦਾਈ ਨੂੰ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ

ਮਿਲਿਆ।

(viii) ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.7, ਬੰਸੀ ਹਜਾਰੇ ਦੀ ਗਵਾਹੀ, ਜੋ 1961 ਤੋਂ 1963 ਤੱਕ ਘੰਗਾਰੋਂ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦਾ ਸਕੱਤਰ ਰਿਹਾ, ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਚੰਦਰਭਾਨ ਬਲੀਰਾਮ ਦਾ ਫਸਲੀ ਕਰਜ਼ਾ ਖਾਤਾ ਉਸਦੇ ਰਜਿਸਟਰ ਵਿੱਚ ਸਲ. ਨੰਬਰ 35 ਤੇ ਸੀ। ਰਜਿਸਟਰ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੰਦਰਭਾਨ ਬਲੀਰਾਮ ਨੇ 31ਜੁਲਾਈ 1961 ਤੱਕ 150 ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

22. ਅਸਲ ਮੁਦਾਈ ਨੇ ਸ਼ਿਵਗੰਗਾ ਨਾਲ ਮੁੜ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਜਦਕਿ ਚੰਪਾਬਾਈ ਪਹਿਲੀ ਪਤਨੀ ਅਸਲ ਮੁਦਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਚੰਪਾਬਾਈ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਸਲ ਮੁਦਾਈ, ਸ਼ਿਵਗੰਗਾ ਅਤੇ ਉਹ ਇੱਕੱਠੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ। ਚੰਦਰਭਾਨ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਵਾਲੇ ਨਾਮ ਨੂੰ, ਜੋ ਕਿ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਰਾਮਭਾਊ ਦੀ ਥਾਂ ਬਲੀਰਾਮ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣ ਨਾਲ ਚੰਦਰਭਾਨ ਦੇ ਬਲੀਰਾਮ ਦੁਆਰਾ ਗੋਦ ਲਏ ਜਾਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

23. ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੀ ਧਾਰਾ 100 ਦੇ ਅਧੀਨ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ, 1908 (CPC) ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇੱਕ 'ਤੇ ਹੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ. ਵਿਚ ਐਚ.ਪੀ. ਪਿਆਰੇਜਨ ਬਨਾਮ ਦਾਸੱਪਾ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਦੁਆਰਾ ਐਲ.ਆਰ. ਅਤੇ ਹੋਰ 1 , ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ:-

“16. ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਲਈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਗੰਭੀਰ ਖਾਮੀਆਂ ਨਾਲ ਪੀੜਤ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਕਸਰਤ ਨਾਲ ਪੀੜਤ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 100 (1976 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ) ਅਧੀਨ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਿਮਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲਾਂ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਮੁੜ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਤਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੇਣਾ ਵਾਰੰਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ (ਦੇਖੋ ਪੰਚੁਗੋਪਾਲ ਬਰੂਆ ਬਨਾਮ ਉਮੇਸ਼ ਚੰਦਰ ਗੋਸਵਾਮੀ [(1997) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 713] ਅਤੇ ਖਿਤੀਸ਼ ਚੰਦਰ ਪੁਰਕੈਤ ਬਨਾਮ ਸੰਤੋਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਪੁਰਕੈਤ [(1997) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 438])। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਵਿਚਾਰਿਆ। ਨਿਮਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੋਈ ਵੀ ਮੁੱਢਲੇ ਤੱਥ ਦਾ ਉਲਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।” ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨਿਮਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਈ ਗਈ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ। ਕਿਸੇ ਕਰਾਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਅਤੇ ਇੱਛੁਕ ਰਹਿਣ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਉਲਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 16(1)(c) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਰਾਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਰਜ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋਣ ਲਈ ਮੁਦਾਈ ਨੂੰ ਦਾਅਵਾ ਅਤੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਰਾਰ ਦੇ ਉਹ ਮੁੱਖ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤਿਆਰ ਅਤੇ ਇੱਛੁਕ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨੀਆਂ ਸਨ ਹੋਰ ਉਹ ਸ਼ਰਤਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਰਜਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੇ ਰੋਕਿਆ ਜਾਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।"

24. **ਰਾਮ ਪ੍ਰਸਾਦ ਰਾਜਕ ਬਨਾਮ ਨੰਦ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਭਰਾ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ**, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ, "ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 100 ਸੀਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾਗੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਵਜੋਂ ਨਿਪਟਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਉੱਠਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਕੋਈ

ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਰਿਟਸ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।"

25. **ਕ੍ਰਿਸ਼ਤੀਸ਼ ਚੰਦਰ ਪੁਰਕੈਤ ਬਨਾਮ ਸੰਤੋਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਪੁਰਕੈਤ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ**, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਹੋਣਾ ਸੀਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 100 ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਅਤਿ ਆਵਸ਼ਯਕ ਹੈ।

26. **ਕ੍ਰਿਸ਼ਤੀਸ਼ ਚੰਦਰ ਪੁਰਕੈਤ (ਉਪਰੋਕਤ), ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ**-

"10. ਅਸੀਂ ਕੇਵਲ ਇਹ ਜੋੜਾਂਗੇ ਕਿ (ਕ) ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਉੱਤੇ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਹੀ ਤਿਆਰ ਕਰੇ; ਅਤੇ (ਖ) ਕਿ ਅਸਾਧਾਰਣ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਸੀਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 100 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਦੀ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ੋ ਅਧੀਨ ਅਪਣਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵਰਤਦੀ ਹੈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ, ਉਲਟੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਿੰਦੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਜਾਂ ਸਹੀ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਬਿਨਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਉੱਤੇ ਲਾਏ ਗਏ ਫ਼ਰਜ਼ ਦੀ ਉਪੇਕਸ਼ਾ ਜਾਂ ਤਿਆਗ ਹੈ;

ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਦੀ ਰਚਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਜੇਕਰ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਜਾਂ ਠੀਕ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਇਹ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਇਨਕਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਪੈਰਾਮੀਟਰਜ਼ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 100 ਸੀਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਆਪਣੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਨੂੰ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਮਾਫੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਪਹਿਲੂ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤੇ।

27. **ਸੈਕਸ਼ਨ 100 ਸੀਪੀਸੀ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੈ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਰ ਚੁਨੀਲਾਲ ਵੀ. ਮਹਿਤਾ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰ ਬਨਾਮ ਸੈਂਚੁਰੀ ਸਪਿੰਨਿੰਗ ਅਤੇ ਮੈਨੂਫੈਕਚਰਿੰਗ ਕੋ. ਲਿਮਿਟੇਡ.** ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ।

28. **ਸਰ ਚੁਨੀਲਾਲ ਵੀ. ਮਹਿਤਾ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਪੂਰੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਈ ਅਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਰਿੰਮਲਾਪੁੜੀ ਸੁੱਬਾ ਰਾਓ ਬਨਾਮ ਨੂਨੀ ਵੀਰਾਜੂ ਅਤੇ ਹੋਰ** ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

29. **ਹੀਰੋ ਵਿਨੇਥ ਬਨਾਮ ਸੇਸ਼ੰਮਲ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਰ ਚੁਨੀਲਾਲ ਵੀ. ਮਹਿਤਾ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰ** (ਉਪਰੋਕਤ) ਅਤੇ ਹੋਰ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਅਨੁਸਰਣ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸੈੱਟ ਨੂੰ ਖੋਜਣ ਲਈ ਟੈਸਟਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਕੀਤਾ ਕਿ

ਉਹ ਸਿਰਫ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਵਾਲ ਹਨ ਜਾਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਵਾਲ ਹਨ।

30. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਹੀਰੋ ਵਿਨੇਥ (ਉਪਰੋਕਤ) ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ:

"21. ਸੋਧੇ ਗਏ ਸੈਕਸ਼ਨ 100 ਸੀਪੀਸੀ ਵਿੱਚ "ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ" ਦਾ ਫਰੇਜ਼ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਯੋਗ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ, ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਮੂਲ, ਜ਼ਰੂਰੀ, ਅਸਲ, ਸੌਂਦੀ ਕੀਮਤ ਵਾਲਾ, ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜਾਂ ਕਾਫੀ। ਇਸਨੂੰ ਤਕਨੀਕੀ, ਕੋਈ ਸਬਸਟੈਂਸ ਜਾਂ ਮਹੱਤਵ ਨਾਲ, ਜਾਂ ਸਿਰਫ ਅਕਾਦਮਿਕ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ "ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ" ਦੀ ਪਰਿਧੀ ਨੂੰ ਯੋਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ "ਆਮ ਮਹੱਤਵ ਦਾ" ਨਾਲ ਯੋਗ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਚੁਣਾਵ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੋਡ ਦੇ ਕਈ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 109 ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 133(1)(ਅ) ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਮ ਮਹੱਤਵ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਪੁਰਾਨ ਦਿੱਤਾ ਬਨਾਮ ਰਾਮ ਦਿੱਤਾ 51/ 235 : ਏਅਰ 192ਐਮਆਰ[?] 172) ਵਿੱਚ "ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ" ਦਾ ਫਰੇਜ਼ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦਾ ਸੈਕਸ਼ਨ 100 ਸੀਪੀਸੀ ਦੇ ਆਖਰੀ ਕਲੋਜ਼ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸੀ (ਜੋ ਕਿ ਸੋਧ ਅਧਿਨਿਯਮ, 1973 ਦੁਆਰਾ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ) ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਗਈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਮ ਮਹੱਤਵ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿਹਾ। ਸਰ ਚੁਨੀਲਾਲ ਕੇਸ [1962 ਸੁਪ (3) ਐਸਸੀਆਰ 549: ਏਅਰ 1962 ਐਸਸੀ 1314] ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਪੂਰੇ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਈ ਰਿੰਮਲਾਪੁੜੀ ਸੁੱਬਾ ਰਾਓ ਬਨਾਮ ਨੂਨੀ ਵੀਰਾਇਆ (ਏਅਰ 1951 ਮਦ 969 : (1951) 2 ਐਮਐਲਜੇ 222 : (ਸਰ ਚੁਨੀਲਾਲ ਕੇਸ [1962 ਪੂਰਕ (3) ਐਸ.ਸੀ. ਆਰ. 549 : ਏ.ਆਈ.ਆਰ 1962 ਐਸ.ਸੀ. 1314], ਐਸਸੀਆਰ ਪੀ. 557)

"[ਜਦੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਉੱਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਇਸ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਅੰਤਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਕੁਝ ਲੰਬਾਈ 'ਚ ਨਿਪਟਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਕਲਪਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜੇ ਸਵਾਲ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਵਿਆਵਹਾਰਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਜੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਮ ਸਿਧਾਂਤ ਅਚ੍ਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੈਟਲ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕੋ ਸਵਾਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਕੇਸ ਦੇ ਖਾਸ ਤੱਥ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।"

31. ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਇਹ ਹੋਵੇਗੀ, ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਿੱਧੇ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਇੱਕ ਖੁੱਲਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੈਟਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜੇ ਸਵਾਲ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸੈਟਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਚ੍ਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੈਟਲ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂ ਆਮ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਾਤਰ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਵਾਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੇਤੁਕੇ

ਹਨ, ਤਾਂ ਸਵਾਲ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

32. ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਨੂੰ 'ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ' ਹੋਣ ਲਈ, ਇਹ ਵਿਵਾਦਯੋਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਮਿਸਾਲ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੱਲ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਅਸਰ ਪੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਇਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਨੂੰ "ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ" ਹੋਣ ਲਈ, ਪਹਿਲਾਂ, ਇਸ ਦੀ ਨੀਂਹ ਦਾਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਹੁੰਚੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਟਿਕਾਊ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੋਂ ਉਭਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਉਸ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਇੱਕ ਬਿਲਕੁਲ ਨਵਾਂ ਬਿੰਦੂ ਤਦ ਤੱਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦ ਤੱਕ ਇਹ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਮੂਲ ਤੱਕ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਹਰ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਜਾਂ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਮੁੱਖ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਹਰ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਨਿਆਂ ਕਰਨ ਦੇ ਅਨਿਵਾਰਯ ਦਾਇਤਵ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲਿਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਨੂੰ ਟਾਲਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। (ਦੇਖੋ **ਸੰਤੋਸ਼ ਹਜ਼ਾਰੀ ਬਨਾਮ ਪੁਰੁਸ਼ੋਤਮ ਤਿਵਾਰੀ)।**

33. **ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਲਈ ਸੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 100 ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਖੇਪ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:**

(i) ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਜਾਂ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ ਤੱਥ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਇੱਕ ਤੱਥ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਪਰ ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸਰ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਰਚਨਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਵੀ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਗਲਤ ਵਿਆਖਿਆ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਗਲਤ ਲਾਗੂਤਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

(ii) ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਜਿਸ ਦਾ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਅਸਰ ਹੈ (ਭਾਵ, ਇੱਕ ਸਵਾਲ, ਜਵਾਬ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ) ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਜਾਂ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਮਿਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਉਭਰਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਿਵਾਦਯੋਗ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮੁੱਦਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇ। ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਉਸ ਉਲਟ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਭਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਪਸ਼ਟ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਜਾਂ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਪਰ ਅਦਾਲਤ ਹੇਠਾਂ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ। ਦੂਜੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਇਸ ਲਈ ਉਭਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਅਜੇ ਵੀ ਵਿਵਾਦਯੋਗ ਹੈ, ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਲਿਆ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਥਾਪਿਤ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(iii) ਆਮ ਨਿਯਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਹੁੰਚੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਿਰਣਾਇਕ ਨਾਲ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ। ਪਰ ਇਹ ਇੱਕ ਸਰਬਵਿਆਪੀ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੁਝ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਅਪਵਾਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹਨ ਜਿੱਥੇ (i) ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ; (ii) ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਸਾਬਤ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਗਲਤ ਅਰਥ ਕੱਢੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ; ਜਾਂ (iii) ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਾਇਆ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ "ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਫੈਸਲਾ" ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਨਾ ਸਿਰਫ ਉਹ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਘਾਟ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੇਸ ਨੂੰ ਵੀ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਸਬੂਤ, ਪੂਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਨਿਰਣਾਇਕ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।

34. ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਦੌਰਾਨ ਜਵਾਬੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਕੋਈ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਬੂਤ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜੋ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਵਾਬੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾ ਸਕੀਆਂ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਾਬਤ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਦਿਆਂ ਕੋਈ ਗਲਤ ਅਰਥ ਕੱਢਿਆ ਸੀ।

35. ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ, ਮੂਲ ਮੁਦਾਇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਬਚਾਅ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਲੋਂ ਵੀ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨਪੂਰਵਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸਾਂ ਅਤੇ ਅਸੰਗਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬੇਜਾ ਮਹੱਤਵ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਅਤੇ 34 ਸਾਲ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਤਰਾਲ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜੋ ਕਿ ਦੱਤਕ ਲੈਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਬੀਤ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਰਕ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਖਾਮੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਦਖਲ ਦੇਣ ਲਈ ਕਹੇ।

36. ਅਪੀਲ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਸਵੈਚਾਨਿਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਪੀਲ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਸਿਰਫ ਉਹਨਾਂ ਕੇਸਾਂ ਲਈ ਸੀਮਿਤ ਅਪੀਲ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਹੁੰਚੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਿਰਣਾਇਕ 'ਤੇ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

37. ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਵਾਲਾਂ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਟੈਸਟਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਵਾਲ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਵਾਲ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਮਜਬੂਰ ਹਾਂ ਕਿ ਕਹੀਏ ਕਿ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਛੱਡੋ ਕਿਸੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

.

38. ਅਪੀਲ ਨੂੰ, ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀਆਂ ਵਜ੍ਹਾਵਾਂ ਕਰਕੇ, ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। **ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਰੈਗੂਲਰ ਸਿਵਿਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 361ਦਾ 1984 ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ**ਆਦੇਸ਼/ਡਿਕਰੀ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਬਿਸ਼ਨੂ ਬਿਸ਼ਰਾਮ ਬੋਸ

(ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ : ਸੁਭਾਂਸੂ ਦਾਸ, ਐਲ.ਸੀ.ਆਰ.ਏ.)

ਅਪੀਲ ਮਨਜ਼ੂਰ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate